تەیەمموم

١- پێناسە کردنی تەیەممو‌م:

مانای تەیەموم لە لۆغەتدا: یەعنی ڕوو تێکردن، یان قەصد کردن، وە لە شەرعدا: یەعنی ڕوو تێ کردن، یان قەصد کردن بۆلای خاك بۆ مەسح کردنی ڕوخسار و هەردوو دەست بە مەبەستی ئەوەی نوێژکردن و وێنەی نوێژ کردن ڕەوا بکرێت.

٢- بەڵگەی شەرعیەتی تەیەممو‌م:

شەرعی‌یەتی تەیەمموم بەپێی قورئان و سوننەت و ئیجماع ساب بوە.

ئەما بە پێی قورئان ئەم ئایەتەیە کە ئەفەرموویت: ﴿وَإِن كُنتُم مَّرۡضَىٰٓ أَوۡ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوۡ جَآءَ أَحَدٞ مِّنكُم مِّنَ ٱلۡغَآئِطِ أَوۡ لَٰمَسۡتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمۡ تَجِدُواْ مَآءٗ فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدٗا طَيِّبٗا فَٱمۡسَحُواْ بِوُجُوهِكُمۡ وَأَيۡدِيكُمۡۗ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ عَفُوًّا غَفُورًا﴾ (النساء/٤٣). واتە: ئەگەر نەخۆش بوون یا لە سەفەردا بوون، یا کەسێکتان چوویبێتە سەر پێشاو یا چوونە لای خێزانەکانتان و ئاوتان دەست نەکەوت (بۆ دەست نوێژ گرتن یا خۆ شتن) ڕوو بکەنە گڵ و خۆڵێکی خاوێن، جا مەسحی ڕوخسار و هەردوو دەستانی پێ بکەن، بەڕاستی خوا هەمیشە لێ بوردە و لێ خۆش بووە.

ئەما بەپێی سوننەت (حدیث)ەکەی ئەبو ئومامەیە کە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (زەوی هەمووی بۆ حۆم و بۆ ئوممەتەکەم کراوە بە خاوێن کەرەوەو مزگەوت، جا هەرکاتێك کاتی نوێژ هات پیاو خاوێن کەرەوەی خۆی لایەتی) ئەحمەد گێڕاویەتی‌یەوە.

ئەما بە پێی ئیجماع چونکە هەموو موسڵمانان لەسەر ئەوە کۆن کە تەیوموم شەرعی‌یە، وە دانراوە لە جیاتی دەست نوێژ و خۆشۆردن لە چەند حاڵەتێکی تایبەتی‌دا.

٣- تایبەتمەندی ئەم ئوممەتە بە تەیەمموم‌ەوە:

تەیەموم کردن یەکێکە لەو شتانەی کە خوا ئەم ئوممەتەی تایبەت کردووە پێ‌یەوە، لە جابیرەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتوە کە دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (أُعطِيتُ خَمساً لَم يُعطَهُنَّ أحَدٌ قَبلِي، نُصِرتُ بِالرُّعبِ مَسِيرَةَ شَهرٍ، وَجُعِلَت لِيَ الأرضُ مَسجِداً وَطَهوراً، فَأيّما رَجُلٍ مِن أُمَّتِي أدرَكَتهُ الصَّلاةُ فَليُصَلِّ، وَأُحِلَّت لِي الغَنائِمُ وَلَم تَحِلَّ لأحَدٍ قَبلِي، وأُعطِيتُ الشَّفَاعَةَ، وَكَانَ النَّبِيُّ يُبعَثُ فِي قَومِهِ خَاصَّةً وبُعِثتَ إلى النَّاسِ عَامّةً) رواه الشيخان. واتە: من پێنج شتم پێ بەخشراوە پێش من کەس پێی نەبەخشراوە، مانگە ڕێیەك دوژمن زیرەی کردووە لێم، وە زەویم بۆ کراوە بە مزگەوت و خاوێن کەرەوە، جا هەر پیاوێك لە هەرشوێنێك بوو کاتی نوێژی بەسەردا هات با نوێژەکەی بکات، وە تاڵانی جەنگیم بۆ ڕەوا کراوە کە بۆ هیچ کەس پێش من ڕەوا نەکراوە، وە شەفاعەت کردنیشم پێ بەخشراوە، وە هەموو نێرراوەکانی پێش من بەتایبەتی بۆ نەتەوەکانی خۆیان نێرراون، بەڵام من بۆ گشت ئادەمیزاد نێرراوم.

www.ba8.org

٤- هۆی شەرعی‌یەت و دانانی تەیەممومم:

عائیشە خوای لێ ڕازی بێت ئەگێڕێتەوە دەفەرمووێت: (لەگەڵ پێغەمبەردا ﷺ بووین لە سەفەرێکدا ڕۆیشتین هەتا گەیشتینە چۆڵەوانیەك ملیوانکەکەم پچڕا، پێغەمبەر ﷺ مایەوە بۆ گەڕان بە دوایدا، خەڵکەکەش لەگەڵیا مانەوە، ئەو جێگایەش ئاوی لێ نەبوو خۆشیان ئاویان پێ نەبوو، خەڵکەکە چوونە لای ئەبو بەکر ڕەزای خوای لێ بێ پێیان ووت: ئاگات لێ نیە عائیشە چی کرد، ئەویش هات بۆلام، لەو کاتەدا پێغەمبەر ﷺ سەری کردبووە سەر ڕانم خەوتبوو چەندێ ویستی خوای لەسەر بوو لۆمەی کردم و قسەی پێ ووتم، و ئەی کوتایە بن دەستم منیش لەبەر پێغەمبەر ﷺ جولەم نەئەکرد، هەتا بەیانی پێغەمبەر ﷺ بێ ئاو خەوت، ئیتر خوا ئایەتی تەیەممومی ناردە خوارەوە، ئوسەیدی کوڕی (حُضَیر) فەرمووی: ئەمە یەکەم بەرەکەتی ئێوە نیە ئەی کەس‌وکاری ئەبوبەکر!! ئەفەرمویێ: پاشان ئەو ووشترەی من سوواری بوبوم هەڵمان ساند سەیرمان کرد میلوانکەکەمی لە ژێردا بوو) رواه الجماعة إلا الترمذي.

٥- ئەو هۆیانەی تەیەمموم کردن ڕەوا ئەکەن:

تەیەمموم ڕەوایە بۆ ئەو کەسەی ڕووداوی گەورە -لەش گرانی- یا بچوکی -بێ دەست نوێژی- لێ ڕوو بدات، نیشتەجێ بێ یان لەسەفەردا بێ، ئەگەر هۆیەك لەم هۆیانەی خوارەوەی هەبوو:

أ- ئاوی دەست نەکەوت، یا ئاوی دەست ئەکەوت بەڵام بەشی دەست نوێژی نەئەکرد، بەپێی ئەو حەدیسەی عومرانی کوڕی حوصەین ڕەزای خوای لێ بێ ئەگێڕێتەوە دەفەرمووێت: لە سەفەرێکدا لەگەڵ پێغەمبەردا بووین ﷺ کاتی نوێژ هات پێغەمبەر ﷺ نوێژی بە خەڵکەکە کرد، لەپاشاندا سەیری کرد پیاوێك دوورە پەرێز وەستاوە، فەرمووی: چ شتێك وای لێ کردیت نوێژ نەکەیت ؟ ووتی: لەش گرانیم بەسەردا هاتووە ئاوم دەست ناکەوێت خۆمی پێ بشۆم، ئەویش ﷺ فەرمووی: تاو دەرە خۆڵ خۆڵت بەسە. رواه البخاري ومسلم.

وە لە (أبي ذر)ەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إنَّ الصَّعِيدَ طَهُورٌ لِمَن لَم يَجِدِ المَاءَ عَشرَ سِنِينَ) رواه أصحاب السنن وقال الترمذى حسن صحيح. واتە: گڵۆ خۆڵ پاك کەرەوەیە بۆ ئەو کەسانەی ئاویان دەست ناکەوێت با دە ساڵیشی پێ بچێت.

بەڵام لەسەر ئەوکەسە پێویستە پێش ئەوەی تەیەممومەکە بکات داوای ئاو بکات لە دەور و بەر و هاوەڵەکانی یا ئەو شوێنانەی عادەتەن لێی نزیکن، جا ئەگەر دڵنیا بوو ئاوی دەست ناکەوێت، یا هەبوو بەڵام دوور بوو لێیەوە ئەوە واجب نیە لەسەری زیاتر داوای بکات.

ب- ئەگەر ئەو کەسە نەخۆش بوو یا برینێکی پێوە بوو، ترسا ئەگەر ئاو بەکار بهێنێ نەخۆشی‌یەکەی زیاد بکات یا چاك بوونەوەی دووا بکەوێ بە تەجروبەی خۆی ئەوەی زانی یا پزیشکی جێی باوەڕ پێی ڕاگەیاند، بە پێی ئەوەی جابیر خوا لێی ڕازی بێت دەفەرمووێت: لە سەفەرێکدا دەرچووین پیاوێکمان بەردێك بەر سەری کەوت و برینداری کرد لەپاش ئەوە ئیحتیلام بوو، لە هاوەڵەکانی پرسی: ئایا ئێوە ئەڵێن ڕوخصەتم هەیە تەیەمموم بکەم ؟ ووتیان: ڕوخصەتت نیە چونکە ئاوت دەست ئەکەوێت، ئەویش خۆی شۆری و مرد، جا کاتێك گەڕانەوە لای پێغەمبەر ﷺ ئەو هەواڵەی پێ درا فەرمووی: (قَتَلُوهُ قَتَلَهُمُ اللهُ، ألا سَألُوا إذَا لَم يَعلَمُوا ؟ فَإنَّمَا شِفَاءُ العَيِّ السُّؤالُ، إنَّمَا كَانَ يَكفِيهِ أن يَتَيَمَّمَ

www.ba8.org

وَيَعصُرَ، أو يَعصِبَ عَلَى جُرحِهِ خِرقَةً ثُمَّ يَمسَحَ عَلَيهِ وَيَغسِلَ سَائِرَ جَسَدِهِ) رواه أبو داود وابن ماجة والدارقطني وصححه ابن السكن. واته: كوشتوويانه خوا بيان كوژێت، نەئەبوو پرسيار بكەن كە نەيان ئەزانی ؟ چونكە چارەی نەزانين پرسيار كردنە، ئەوەندەی بەس بوو تەيەمومی بكردايە ئينجا پارچە قوماشێكی ببەستايە بە برينەكەيەوە و مەسحی بكردايە، لەپاشان ئەندامەكانی تری لەشی بە ئاو بشۆردايە[١].

جـ – ئەگەر ئاو زۆر سارد بوو وە بۆی دەركەوت بە بەكارهێنانی تووشی زيان ئەبێت بە مەرجێك بە كرێش نەی ئەتوانی گەرمی بكات، يا بۆی نەئەكرا بچێتە حەمام.

بەپێی حەديسی عەمری كوڕی عاص ڕەزای خوای لێ بێ ئەگێڕێتەوە: كاتێك نێررا بۆ جەنگی (ذات السلاسل) ئەفەرموێ: شەوێكی زۆر سارد ئيحتلام بووم، ترسام ئەگەر خۆم بشۆم بمرم، پاشان نوێژی بەيانيم بە هاوەڵەكانم كرد، كاتێك گەڕاينەوە بۆلای پێغەمبەر ﷺ بۆيان گێڕايەوە ئەويش فەرمووی: ئەی عەمر بە لەشی گرانەوە نوێژی بەيانيت بە هاوەڵەكانت كردووە؟ منيش ووتم: ئەم فەرموودەی خوای گەورەم كەوتەوە ياد: ﴿وَلَا تَقْتُلُوٓا۟ أَنفُسَكُمْ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا﴾ (النساء/٢٩). واتە: بە دەستی خۆتان خۆتان مەكوژن چونكە بەڕاستی خوا بەرامبەر بە ئێوە ميهرەبانە. بۆيە منيش تەيەمومم كرد و نوێژەكەم كرد، دەفەرمووێت: پێغەمبەر ﷺ پێكەنی و هيچی نەفەرموو. ئەحمەدو ئەبو داودو حاكم و (دارقطني)و ئيبنوحببان گێڕاويانەتەوە، وە بوخاری بە موعەللەقی گێڕاويەتی-يەوە.

وە ئەو بێ دەنگی‌يەی پێغەمبەر ﷺ ئيقرارە، ئيقراريش بەڵگەيە چونكە پێغەمبەر ﷺ ئيقرار ناكا لەسەر (باطل).

د- ئەگەر ئاو نزيك بوو لێوەی بەڵام ترسی گيان يا ماڵ يا شەرەف يا وون بوون لە هاوڕێی هەبوو، يا دوژمنێك كە لێی ئەترسا لەنێوان ئەو و ئاوەكەدا هەبوو، جا ئەو دوژمنە چ ئادەمی بێ يا شتی تر، يا ئەو كەسە زيندانی بوو، يا توانای دەرهێنانی ئاوەكەی نەبوو لەبەر نەبوونی ئامێری ئاو دەرهێنان، وەك دۆڵچەو پەت، چونكە لەم حاڵەتانەدا بوونی ئاو وەك نەبوون وايە، وە هەروەها كەسێك ئەگەر خۆی بشوات ترسی ئەوەی هەبێت خراپەيەكی بخرێتە پاڵ كە لێی بەریيە و تووشی زيانی ئەكات وەكو: ئەو كەسەی شەو لە ماڵی هاوڕێيەكی ئەخەوێ كە ژنی هەيە و ئەو شەوە ئيحتيلام ئەبێ، ئەوە دروستە تەيەمووم بكات.

هـ – ئەگەر كەسێك ئاوی پێ بوو بەڵام لەو كاتەدا يا دوايی خۆی يا كەسانێكی تر پێويستی‌يان پێی هەبوو بۆ خواردنەوە، هەتا ئەگەر سەگێكيش پێويستی پێی هەبێ بە مەرجێك سەگەكە هار نەبێت كە زيان بە ئادەميزاد بگەيەنێ، يا پێويستی بەو ئاوە هەبو بۆ هەوير شێلان يا چێشت لێنان يا بۆ لابردنی پيسی‌يەك كە شەرع عەفووی لێ نەداوە، ئەوە لەم حاڵەتانەدا بۆی هەيە تەيەمووم بكات و ئاوەكە بەكار نەهێنێ لەبەر ئەو شتانە.

---

[١] ئەم (حديث)ە بەيهەقی و عەسقەلانی بە (ضعيف) يان داناوە بەڵام شايەتی هەيە لە (حديث)ی ئيبنو عەبباسەوە پێی ئەگات بە پلەی حەسەن، بەڵام ئەوەی تێدا نی‌يە: (خرقەيەك ببەستێ بە برينەكەيەوە...) واتە باسی بەكارهێنانی خرقەكە (ضعيف و منكر) ە. (تمام المنة).

www.ba8.org

ئیمامی ئەحمەد ڕەحمەتی خوای لەسەر بێت دەفەرموویت: چەندەها صەحابە تەیەمومیان کردووە، وە ئەو ئاوەی کە پێیان بووە هەڵیان گرتووە بۆ خواردنەوە.

وە لە عەلی‌یەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتوە کە دەفەرموویت: (ئەگەر پیاوێك لە سەفەردا بوو لەش گرانی بەسەردا هات ئاوێکی کەمی پێ بوو ترسی ئەوەی هەبوو ئەگەر خۆی بشوات ئاوی لێ ببڕێ و تووشی تینوێتی ببێ، بۆی هەیە تەیەموم بکات و خۆی بەو ئاوە نەشوات) (دارقطني) گێڕاویەتی‌یەوە.

ئیبنو تەیمی‌یە دەفەرموویت: ئەگەر کەسێك دەست نوێژی بوو بەڵام تەنگاو بوو و ئاویشی لەلا نەبوو چاکتر وایە تەنگاوی‌یەکە لابەرێ و بە تەیەموم نوێژ بکات و بەو دست نوێژەوە نوێژ نەکات کە تەنگاوی لەگەڵایە.

و- ئەگەر توانایی بەکارهێنانی ئاوی هەبوو، بەڵام ترسی ئەوەی هەبوو هەتا ئەگاتە ئاوەکە دەست نوێژی پێ بشوات یا خۆی پێ بشۆرێت کاتی نوێژەکەی بەسەر بچێت، ئەوە تەیەموم بکات و نوێژەکەی پێ بکات، وە گێڕانەوەشی لەسەر نیە[٢].

٦- ئەو شتەی تەیەمومی پێ ئەکرێت:

دروستە بە گڵێکی خاوێن یا بە هەر شتێك کە لە ڕەگەزی زەوی بێت، وەك لم و بەرد و گەچ تەیەموم بکرێت، بەپێی فەرموودەی خوای گەورە کە ئەفەرموویت: ﴿فَتَيَمَّمُواْ صَعِيدًا طَيِّبًا﴾ (مائدة/٦). واتە: تەیەموم بکەن بە صەعیدێکی پاك. وە زانایانی زمانی عەرەبی یەکن لەسەر ئەوەی (صعید) یەعنی ڕووی زەوی جا چ گڵ بێ یا غەیری گڵ.

---

(٢) ئەوەی بۆ من ڕوون و ئاشکرا دەبێت پێچەوانەی ئەمەیە، چونکە ئەوەی (ثابت) و جێگیر بووە لە شەریعەتی ئیسلامدا ئەوەیە کە تەیەموم کاتێك دروستە کە ئاو نەبێت، بە دەقی قورئان و سوننەتی پیرۆز ئەمەی بە بەرفراوانی باس کردووەو ڕێگای داوە بە تەیەموم بۆ کەسێك کە نەخۆش بێت یان سەرمایەکی زۆر هەبێت وەك دانەر باسی لێوە کرد، بەڵام کوا بەڵگە لەسەر دروستی‌یەتی تەیەموم لەگەڵ بوونی توانا بۆ بەکار هێنانی ئاو؟ ئەگەر ووترا: بەڵگە ترسی دەرچوونی کاتەکەیە، دەڵێم: ئەمە بەتەنها نابێت بە بەڵگە، چونکە ئەوکەسەی دەترسێ لە دەرچوونی کات دوو حاڵەتی بۆ هەیە و سێهەمیان نی‌یە: یان ئەوەیە کاتەکەی لەسەر تەنگەوە بووە بە هۆی خۆی وتەمبەڵی خۆی، یان بە هۆیەك کە دەسەڵاتی نی‌یە وەك خەو و لەبیر چوونەوە، جا لەم حاڵەتی دووەمەدا کات لەو کاتەوە دەست پێ دەکات کە خەبەری بۆتەوە یان هاتۆتەوە بیری بە ئەندازەی ئەوەی کە نوێژەکەی تێدا جێبەجێ بکات. هەروەك فەرمانی پێکراوە، بە بەڵگەی ووتەی پێغەمبەر ﷺ: (مَن نَسِيَ صَلاَةٌ أو نَامَ عَنهَا فَكَفَّارَتُهَا أن يُصَلِّيَهَا إذَا ذَكَرَهَا) (أخرجه الشيخان وغيرهما واللفظ لمسلم) واتە هەرکەسێك نوێژێکی بیر چوو یان بەسەریدا خەوت کەفارەتەکەی ئەوەیە جێ بەجێی بکات ئەو کاتەی کە بیری کەوتەوە. ئەوەتا خوای گەورە کاتێکی تایبەتی داناوە بۆ ئەم عوزرە، جا ئەو ئەگەر نوێژی کرد بەو جۆرەی فەرمانی پێ کراوە، بۆ غوسلی یان بۆ دەست نوێژی ئاو بەکار دەهێنێت، ئیتر دەرچوونی کات هیچ ترسێك نی‌یە لەسەری، کەواتە (ثابت) بوو کە دروست نی‌یە تەیەموم بکات، وەئەمە ئیختیاری (شیخ الإسلام) ە لە (الإختيارات) دا (ص١٢) وە لە (المسائل الماردينية ص٦٥) دا باسی ئەوە کراوە کە ئەمە مەزهەبی جومهورە.

ئەمما حاڵەتی یەکەم، ئاشکرایە کە ئەو لە ئەصلدا فەرمانی پێ کراوە بە بەکارهێنانی ئاو، وە ئەو نابێت تەیەموم بکات، چونکە لەم حاڵەتەشدا پێویستە ئاو بەکار بهێنێ، جا ئەگەر فریای کاتی نوێژ کەوت ئەوە باشە، وە ئەگەر کاتی لە دەست چوو ئەوە لۆمەی کەس ناکات خۆی نەبێت، چونکە خۆی بۆتە هۆی ئەم سەرەنجامە، ئەم ڕەئی‌یەیە کە من پێی دڵنیا بوم و دڵمی پێ کراوەتەوە، هەرچەندە شيخ الإسلام وغەیری ئەمیش فەرموویانە: تەیەموم بکات ونوێژەکەی بکات. والله أعلم.

پاشان بۆچوونی شەوکانیم بینی وەك بڵێی بەلای ئەم بۆچوونەوە دەچێت کە من باسم کرد، جا بگەڕێوە بۆ (السيل الجرار١/١٢٦-١٢٧). (تمام المنة).

٧- چۆنیەتی تەیەمموم کردن:

ئەو کەسەی تەیەمموم ئەکات پێویستە لەسەری لەپێشدا نیەت بهێنێ. وە لەباسی دەست نوێژدا باسی نیەتمان کرد. لەپاشاندا (بسم الله) بکات، ئینجا هەردوو دەستی بکێشێ بە ڕوی زەوی پاکدا، پاشان دەم و چاوو هەردوو دەستی هەتا مەچەکی پێ مەسح بکا، وە لەم بارەیەوە لە (حدیث)ەکەی عەممار صحیح ترو ئاشکراتر نەهاتووە کە دەفەرموێت: تووشی لەش گرانی بووم، ئاوم دەست نەکەوت، خۆم لە خۆڵ وەردا و نوێژەکەم کرد، پاشان ئەوەم بۆ پێغەمبەر ﷺ گێڕایەوە، ئەویش فەرمووی: (إنَّما كَانَ يَكفِيكَ هَكَذَا) رواه البخاري و مسلم. واتە: تەنها ئەمەت بەس بوو، ئەڵێ پێغەمبەر ﷺ هەردوو لەپی دەستی کێشا بە زەوی دا و فووی لێ کردن و مەسحی دەم و چاوو هەردو دەستی پێ کرد.

وە لە (لفظ) یکی تردا هاتووە کە فەرموویەتی: (إنَّما كَانَ يَكفِيكَ أن تَضرِبَ بِكَفَّيكَ فِي التُّرَابِ ثُمَّ تَنفُخَ فِيهِمَا، ثُمَّ تَمسَحَ بِهِمَا وَجهَكَ وَكَفَّيكَ إلَى الرَّسغَينِ) رواه الدارقطني. واتە: ئەوەندەت بەس بوو هەردوو دەستت بکێشی بە زەوی دا و لەپاشاندا فویان پێ دا بکەیت و مەسحی دەم و چاو و هەردوو دەستی پێ بکەیت هەتا مەچەك.

وە لەم فەرموودەیەدا ئەوەمان بۆ دەرئەخات کە تەنها یەك جار دەست دان بە زەوی دا بەسە و مەسح کردنی دەم و چاو و هەردوو دەست هەتا مەچەك بەسن لە تەیەمموم کردندا، وە سوننەتە بۆ ئەو کەسەی کە بە گڵ تەیەمموم ئەکات، دەستەکانی بتەکێنێ و فوویان پێدا بکات، و سەر و چاوی لە خۆڵ هەڵ نەکێشێ.

٨- ئەو کردەوانەی کە تەیەمموم ڕەوایان دەکات:

تەیەمموم جێی دەست نوێژ و خۆشۆردن ئەگرێت لەکاتی بێ ئاوی دا، لەبەر ئەوە هەر کردەوەیەك کە دەست نوێژ و خۆشتن ڕەوای بکات، تەیەممومیش ڕەوای ئەکات وەك: نوێژ کردن و دەست دان لە قورئان و شتی تر، وە هاتنی کاتی نوێژ مەرجی دروستی تەیەمموم نیە، بەڵکو پێش کاتی نوێژیش دروستە تەیەمموم بکرێت، وە ئەو کەسەی تەیەمموم ئەکات بۆی هەیە چەندە پێی خۆش بوو فەرز و سوننەت بەیەك تەیەمموم بکات، چونکە حوکمی تەیەمموم وەك حوکمی دەست نوێژ وایە، بە یەکسانی لە (أبوذر)ەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتووە کە پێغەمبەر ﷺ فەرموویەتی: (إنَّ الصَّعِيدَ طَهُورُ المسلِمِ وَإن لَم يَجِدِ المَاءَ عَشرَ سِنِينَ، فَإذَا وَجَدَ المَاءَ فَلِيَمَسَّهُ بَشرَتَهُ فَإنَّ ذَلِكَ خَيرٌ) رواه أحمد والترمذي وصححه. واتە: گڵ و خۆڵ خاوێن کەرەوەی موسڵمانە، با دە ساڵیش ئاوی چنگ نەکەوێت، بەڵام ئەگەر ئاوی چنگ کەوت بەکاری بهێنێ، چونکە ئەوە خێری تێدا هەیە.

٩- هەڵوەشێنەرەوەکانی تەیەمموم:-

هەرچی دەست نوێژ هەڵبوەشێنێت، تەیەممومیش هەڵئەوەشێنێت، چونکە تەیەمموم جێ گری دەست نوێژە، هەروەها پەیدا بوونی ئاویش هەڵیئەوەشێنێتەوە یا توانای بەکارهێنانی ئاو بۆ کەسێك کە توانای نەبووە.

بەڵام ئەگەر نوێژی کرد بە تەیەمموم، لەپاشاندا ئاوی چنگ کەوت، یا توانای بەکارهێنانی پەیدا بووە، پێویست نیە لەسەری نوێژەکە بکاتەوە، هەرچەندە کاتی ئەو نوێژەش مێنێ، لە ئەبو سەعیدی خودرییەوە خوا لێی ڕازی بێت هاتووە دەفەرموێت: (دوو پیاو چوونە سەفەرێك، کاتی نوێژ هات و ئاویان پێ نەبوو، هەردووکیان بە خۆڵێکی خاوێن تەیەممومیان کرد و نوێژەکەیان کرد، هێشتا کاتی ئەو نوێژە بەسەر نەچووبو ئاویان دەست کەوت، یەکێکیان بەو ئاوە

دەست نوێژی گرت و نوێژەکەی کردەوە، ئەوی تریان نوێژەکەی نەکردەوە، کاتێ گەڕانەوە لای پێغەمبەر ﷺ ئەوەیان بۆ گێڕایەوە ئەویش بەوەیان کە نوێژەکەی نەگێڕابۆوە فەرمووی: (سوننەتت پێکاو نوێژەکەشت بری کەوتوە)، وە بەوەی تریان کە دەست نوێژی گرتبوو نوێژەکەی گێڕابۆوە فەرمووی: (تۆ دوو پاداشتت بۆ نووسراوە) ئەبو داود و نەسائی گێڕاویانەتەوە.

بەڵام ئەگەر هێشتا لە نوێژ نەبوبۆوە، ئاو و توانایی بۆ پەیدا بۆوە ئەوە دەست نوێژەکەی هەڵئەوەشێنێتەوە، وە پێویستە بە ئاو دەست نوێژ بگرێت و نوێژەکەی بکات بەپێی (حدیث)ەکەی (أبو ذر) کە لە پێشەوە باس کرا.

وە ئەگەر لەش گرانێك یا حەیزدارێك کە حەیزەکەی تەواو بووە تەیەمومی کرد، بە هۆیەك لە هۆیەکانی ڕەوابوونی تەیەموم و نوێژی کرد، واجب نیە لەسەری ئەو نوێژە بگێڕێتەوە، بەڵام واجبە لەسەری هەرکاتێك توانای بەکارهێنانی ئاوی هەبوو یا ئاوی دەست کەوت خۆی بشوات، بە پێی ئەوەی (عمران) خوا لێی ڕازی بێت ئەگێڕێتەوە کە (پێغەمبەر ﷺ بەرنوێژی کرد بۆ خەڵکی کاتێ لە نوێژەکەی بووەوە سەیری کرد پیاوێك دوورە پەرێز وەستاوە و نوێژی لەگەڵ کۆمەڵەکەدا نەکرد فەرمووی: (فلان کەس چی نەی هێشتووە نوێژەکەت بکەیت لەگەڵ ئەم کۆمەڵەدا؟) ووتی: تووشی لەش گرانی بووم و ئاوم دەست نەکەوت، پێغەمبەر ﷺ فەرمووی: (بچۆ بە خۆڵ تەیەموم بکە بەستە). لەپاشاندا (عمران) دەفەرموویت: کاتێ ئاویان چنگ کەوت پێغەمبەر ﷺ دەفرێ ئاوی دایە و فەرمووی: (بچۆ بیکە بەسەرتا) بوخاری گێڕاویەتیەوە.

===================

سایتی بەهەشت

www.ba8.org

2009 – 1430

هەمیشە لەگەڵمان بن بۆ بەرهەمی نوێ